

**รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิตเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียน
ตามแนวพระพุทธศาสนาในโรงเรียนหนองม่วงวิทยาคาร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26**

**The Development Model of Life Skills for Transforming the Behavior
Patterns in Line with Buddhism Guidelines for the Students of Nong
Muang Wittayakarn School under the Secondary Educational Service
Area Office 26**

สำอางค์ จันถนนตรี และพระโสภณพัฒนบัณฑิต
Sam-ang Chantanontree and Phrasophonphattanabundit
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mali:chantamcu.2560@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต 2) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาพฤติกรรมนักเรียนและแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนหนองม่วงวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 3) เพื่อค้นหาและเสนอรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนหนองม่วงวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ระเบียบวิธีวิจัยเป็นวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Research Methodology) ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เป็นการสอบถามสภาพปัจจุบัน ปัญหาพฤติกรรมนักเรียนและแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนกับกลุ่มประชากรที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 จำนวน 150 คน โดยใช้แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการศึกษาแนวทางและวิธีดำเนินการพัฒนาทักษะ โดยศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร (Documentary Investigation) เก็บข้อมูลเชิงลึก ด้วยวิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการประชุมเชิงปฏิบัติการ กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ตัวแทนนักเรียน กลุ่มเป้าหมายหลัก จำนวน 40 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 10 รูป/คน

แล้วนำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบของรายงานการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิด ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติตามหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตพบว่า การที่จะให้ทรัพยากรมนุษย์มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลทั้งต่อตนเอง องค์กร การ สังคม ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยประกอบไปด้วยกิจกรรม 3 ด้าน คือ 1) ด้านการฝึกอบรม (Training) 2) ด้านการพัฒนา (Development) และ 3) ด้านการศึกษา (Education) นอกจากนี้ แรงจูงใจด้านความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม การให้รางวัล ครอบครัวยุทธสภาพแวดล้อมรอบตัว ไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ สื่อต่างๆ ก็มีผลอย่างมากต่อแรงจูงใจของนักเรียน หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นหลักให้นักศึกษามีวิถีทางในการดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม โดยหลักธรรมที่มีความสอดคล้องเป็นแนวทางการปฏิบัติก็คือ การแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 การปฏิบัติตามหลักธรรมไตรสิกขา และการอยู่ร่วมด้วยช่วยกันแบบกัลยาณมิตร

2. สภาพปัจจุบัน ปัญหาพฤติกรรมนักเรียนและแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนหนองม่วงวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า นักเรียนประสบปัญหาในหลายๆ ด้านที่น่าเป็นห่วง ทั้งปัญหาสารเสพติด ผู้สูบบุหรี่ ดัดการพนัน และเกมส์ ไม่สนใจการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต พฤติกรรมทักษะชีวิต โดยรวมและรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

3. รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนหนองม่วงวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 26 พบว่า แนวทางการดำเนินการพัฒนา ใช้ 4 ชุดกิจกรรม คือ กิจกรรมนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบูรณาการทักษะชีวิตใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และการจัดค่ายคุณธรรมพัฒนาทักษะชีวิต ที่บูรณาการเข้ากับหลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา และกัลยาณมิตรธรรม ได้แนวทางใน 4 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มีการฝึกอบรมพัฒนานักเรียน โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนทุกสถานการณ์ที่โอกาสอำนวย มีการเชิดชูเกียรติแก่นักเรียนที่ช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญประโยชน์สร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน เป็นต้น ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์มีการฝึกอบรมพัฒนานักเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมทักษะการแก้ปัญหาตามหลักอริยสัจ 4 มีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้ที่เป็นมิตร ให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย อบอุ่นมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดบวก เป็นต้น ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด มีการฝึกสมาธิตอนเช้าก่อน

เข้าเรียน มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเล่นดนตรี มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาศติ และอารมณ์ ให้นิ่งสงบ เช่น การสร้างสรรค์ผลงานจากศิลปะ เป็นต้น ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มีการฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ช่วยเหลือตามหลักเพื่อนช่วยเพื่อน โดยยึดกรอบตามหลักกัลยาณมิตรธรรม มีการจัดกิจกรรมปลูกฝังประชาธิปไตย รู้จักการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดีมีการฝึกหัดอบรมศีล สมาธิ และปัญญา ของนักเรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียน และสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นต้น

คำสำคัญ: การพัฒนา; ทักษะชีวิต; พฤติกรรม

Abstract

This study aimed to 1) study the concept, the theory and Buddhist principles in accordance with the life skills development, 2) study the current problems in students' life skills, and behavior modification guideline for students of Nong Muang Wittayakarn school under the secondary educational service area office 26, 3) identify and present style of the life skills development model for behavior modification in accordance with Buddhism on students of Nong Muang Wittayakarn school under the secondary educational service area office 26. Mixed research methodology was designed to use in this study as follows : 1) Quantitative research - questionnaires were utilized to collect data about the current behavioral problems of students, and behavior modification guideline for 150 Grade 7-12 students who were population. The statistics used in data analysis were frequency, mean and standard deviation. and 2) Qualitative Research participatory observation, in-depth interview, focus group discussion and workshop report, were utilized in this documentary investigation to collect data from 40 students who were the target group and 10 key informants. The findings were presented in the document form of qualitative descriptive research.

The findings of research were as follows:

1. based on the study of the concept, the theory and Buddhist principles in accordance with the life skills development, to increase efficiency and effectiveness of human resource, organization, or society meeting the goal or objectives, must be developed by 3 areas of activities composed of 1) training, 2) development, and 3) education. Besides, religion belief, values, reward, family, and environment whether it

bestate of society, economic situations, or various media caused students' influences of motivation. Buddhist principles-based is the main way of living for human to practice a good practical. Guidelines, according to apply Buddhist principles, are solving the problems by using the Four Noble Truths, practicing of the Threefold discipline, and hand in hand living based on Kalyanamitra-dhamma.

2. Based on the study of the current problems in students' life skills, and behavior modification guideline for students of Nong Muang Wittayakarn school under the secondary educational service area office 26, to be concerned about the students faced with problems in many areas whether it be drug abuse, passion, gamble and game addict, lack of attention, and academic underachievement caused students' quality of life. The results of students' life skills behavior indicated by overall aspects were at the average level. As well as, individual aspects, including the awareness and self esteem and others, the critical thinking, decision making and creative problem solving, dealing with emotion and stress, and building relationship with others, all aspects were at the average level.

3. Based on the life skills development model for behavior modification in accordance with Buddhism on students of Nong Muang Wittayakarn school under the secondary educational service area office 26, the model was composed of 4 packages ; youth counselor, school children counseling, integrated learning, and morals and ethics camp, were integrated Buddhist principles by using the four noble Truths, the Threefold discipline, and Kalyanamitra-dhamma. The results of the study indicated 4 aspects as follows : the awareness and self esteem and others used Buddhist principles Integration for students moral development, boosting students confidence in all situation, honoring students who help others, service and school fame enhancement, the critical thinking, decision making and creative problem solving used training students by using the package of problem solving skill based on the four noble Truths, creating friendly learning environment to make students feel relax and warm, promoting students to think positive, dealing with emotion and stress used practicing meditation before class in the morning, playing music instruments, promoting The practice of mindfulness and emotional calm, such as, creating works of art, and building relationship with others used practicing group work with peer-assisted based on Kalyanamitra-dhamma, cultivating the

democracy minds of students, knowing to become a good leader or a good follower, training students' virtue, concentration, and wisdom for living with others in school or society happily.

Keywords: Development; Life Skills; Behavior

1. บทนำ

ทักษะชีวิต (Life Skill) เป็นความสามารถของบุคคลที่จะคิด ตัดสินใจแก้ปัญหา และปรับตัว เพื่อให้มีพฤติกรรมที่เป็นไปในทางที่ถูกต้อง สามารถจัดการกับความต้อองการ ปัญหาและสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปให้มีสุขภาพดี ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม การส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกให้เด็กมี “ทักษะชีวิต” โดยให้เด็กรู้จักที่จะปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยง รู้จักการยืดหยุ่นและปรับตัว จะสามารถช่วยป้องกันปัญหาได้ ดังนั้น “ทักษะชีวิต” จึงเป็นสิ่งที่ละเลยไม่ได้ในยุคศตวรรษที่ 21 และปัญหาดังกล่าว รวมทั้งการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ทักษะชีวิต ไม่สามารถจัดดำเนินการได้ตามลำพัง โดยผลักรภาระให้กับครูหรือโรงเรียนได้เพียงอย่างเดียว จำเป็นที่ครอบครัวและชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันพัฒนาเด็กร่วมกัน การที่จะจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต สามารถนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของเด็กไทยได้ เพราะพระพุทธศาสนาฝังรากลึกอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนาน

สภาพครอบครัวทั่วไปของนักเรียนโรงเรียนหนองม่วงวิทยาคาร ส่วนใหญ่ผู้ปกครองมีฐานะยากจน รายได้น้อย ครอบครัวแตกแยก นักเรียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กับ ปู่ ย่า ตา หรือยาย ขาดความอบอุ่นจากผู้ปกครอง ส่งผลให้นักเรียนมีปัญหาในการใช้ชีวิต และทั้งสภาพแวดล้อมของชุมชนรอบโรงเรียนมีแหล่งมั่วสุมของคนหลายอาชีพ เช่น ยาเสพติด การพนัน ชู้สาว และการทะเลาะวิวาท จึงเป็นปัจจัยเสี่ยงที่ชักนำให้นักเรียนเดินไปสู่อบายมุขได้โดยง่าย ซึ่งปัจจัยดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน นักเรียนขาดเรียน ไม่สนใจเรียน มาเรียนแต่ไม่เข้าห้องเรียน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตกต่ำ จากเหตุผลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียน โดยนำหลักพุทธธรรมมาเป็นแนวทางในการพัฒนา เพื่อให้เด็กนักเรียนมีทักษะชีวิต สามารถปรับตัวอยู่ในสังคมปัจจุบันได้อย่างเหมาะสม เข้มแข็งต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิต
2. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาพฤติกรรมนักเรียนและแนวทางปรับเปลี่ยน

พฤติกรรมนักเรียนโรงเรียนหนองม่วงวิทยาคาร
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
เขต 26

3. เพื่อค้นหาและเสนอรูปแบบการ
พัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
นักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา ในโรงเรียน
หนองม่วงวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงผสม
ผสาน (Mixed Method Research) ได้แก่ 1)
งานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)
โดยใช้แบบสอบถามตรวจสอบสภาพปัจจุบันปัญหา
พฤติกรรมนักเรียนและแนวทางปรับเปลี่ยน
พฤติกรรมนักเรียน และงานวิจัยเชิงกึ่งทดลอง
(Quasi-Experimental Research) โดยการเปรียบ
เทียบก่อนและหลังทดลองการใช้ชุดกิจกรรม
2) งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
โดยศึกษาจากพระไตรปิฎก คัมภีร์พุทธศาสนาอื่น
ๆ เอกสารวิชาการทางพระพุทธศาสนา งานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องและศึกษาจากภาคสนาม ด้วยวิธีการ
สังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เชิงลึก
การสนทนากลุ่มย่อย และการประชุมเชิงปฏิบัติ
การโดยใช้วิธีวิเคราะห์เชิงพรรณนา

4. สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิด ทฤษฎีและแนวทางปฏิบัติ
ตามหลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการพัฒนา
ทักษะชีวิต พบว่า การที่จะให้ทรัพยากรมนุษย์

มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผลทั้งต่อตนเอง องค์กร
สังคม ตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้
ต้องมีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยประกอบไป
ด้วยกิจกรรม 3 ด้าน คือ 1) ด้านการฝึกอบรม
(Training) 2) ด้านการพัฒนา (Development)
และ 3) ด้านการศึกษา (Education) นอกจากนี้
แรงจูงใจด้านความเชื่อทางศาสนา ค่านิยม
การให้รางวัล ครอบครัว สภาพแวดล้อมรอบตัว
ไม่ว่าจะเป็นสภาพสังคม สภาพเศรษฐกิจ สื่อต่างๆ
ก็มีผลอย่างมากต่อแรงจูงใจของนักเรียน หลักธรรม
ทางพุทธศาสนาเป็นหลักให้มนุษย์มีวิถีทาง
ในการดำเนินชีวิต ประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง
ดีงาม โดยหลักธรรมที่มีความสอดคล้องเป็น
แนวทางการปฏิบัติก็คือ การแก้ปัญหาแบบอริยสัจ
4 การปฏิบัติตามหลักธรรมไตรสิกขาและการอยู่
ร่วมด้วยช่วยกันแบบกัลยาณมิตร

2. สภาพปัจจุบัน ปัญหาพฤติกรรม
นักเรียน และแนวทางปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
นักเรียนโรงเรียนหนองม่วงวิทยาคาร สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
พบว่านักเรียนประสบปัญหาในหลายๆ ด้านที่น่า
เป็นห่วง ทั้งปัญหาสารเสพติด ขู่สาบ ติดการพนัน
และเกมส์ ไม่สนใจการเรียน ผลการเรียนตกต่ำ
ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต พฤติกรรมทักษะชีวิต
โดยรวมและรายด้าน มีระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับ
ปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้
และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ด้านการคิด
วิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์
ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด
และด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น

3. รูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนหนองม่วงวิทยาการ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า แนวทางการดำเนินการพัฒนา ใช้ 4 ชุดกิจกรรม คือ กิจกรรมนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor) ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การบูรณาการทักษะชีวิตใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ และการจัดค่ายคุณธรรมพัฒนาทักษะชีวิต ที่บูรณาการเข้ากับหลักอริยสัจ 4 หลักไตรสิกขา และกัลยาณมิตรธรรม ได้แนวทางใน 4 ด้าน คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเอง และผู้อื่น มีการฝึกอบรมพัฒนานักเรียน โดยการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการจัดการเรียนรู้ 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักเรียนทุกสถานการณ์ที่โอกาสอำนวย มีการเชิดชูเกียรติแก่นักเรียนที่ช่วยเหลือผู้อื่น บำเพ็ญประโยชน์สร้างชื่อเสียงให้โรงเรียน เป็นต้น ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหา อย่างสร้างสรรค์มีการฝึกอบรมพัฒนานักเรียน โดยใช้ชุดกิจกรรมทักษะการแก้ปัญหาตามหลักธรรมอริยสัจ 4 มีการจัดบรรยายภาคการเรียนรู้ที่เป็นมิตรให้นักเรียนรู้สึกผ่อนคลาย อบอุ่นมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักเรียนคิดบวก เป็นต้น ด้านการจัดการกับอารมณ์ และความเครียด มีการฝึกสมาธิตอนเช้าก่อนเข้าเรียน มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการเล่นดนตรี มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาสติ และอารมณ์ให้สงบ เช่น การสร้างสรรค์ผลงานจากศิลปะ เป็นต้น ด้านการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น มีการฝึกการทำงาน

เป็นกลุ่มช่วยเหลือตามหลักเพื่อนช่วยเพื่อน โดยยึดกรอบตามหลักกัลยาณมิตรธรรม มีการจัดกิจกรรมปลูกฝังประชาธิปไตยรู้จักการเป็นผู้นำ ผู้ตามที่ดีมีการฝึกหัดอบรมศีล สมาธิ และปัญญา ของนักเรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในโรงเรียน และสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนตามแนวพระพุทธศาสนา ในโรงเรียนหนองม่วงวิทยาการ พบว่า แนวทางการนำหลักธรรมมาดำเนินการแก้ปัญหาแบบอริยสัจ 4 คือ รู้สภาพของปัญหา (ทุกข์) รู้สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหา (สมุทัย) มีเป้าหมายในการแก้ปัญหา (นิโรธ) และเลือกแนวทางที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพมาดำเนินการแก้ปัญหา (มรรค) สอดคล้องกับฉาน ตรรกวิจารณ์ (Takawicharna, 2007) ที่ได้กล่าวว่า แนวความคิดการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธจะมีพุทธธรรมเป็นฐานในการพัฒนา โดยมีพุทธเศรษฐศาสตร์ ทฤษฎีระบบ ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้และอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นแนว ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนา โดยมีเป้าหมายการพัฒนา 2 ระดับ คือ ระดับโลกียธรรม และระดับโลกุตระธรรม ส่วนปรัชญาในการพัฒนานั้นตั้งอยู่บนความเชื่อที่ว่า มนุษย์สามารถพัฒนาได้ พุทธธรรมมีเป้าหมายที่การพัฒนาปรับปรุงมนุษย์ ใช้ปัญหาของมนุษย์ คือ “ทุกข์” เป็นตัวตั้ง ใช้หลักธรรม อริยสัจ 4 เป็นหลักคิดในการพัฒนาและมีการคิดเชิงระบบรูปแบบการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนตามแนว

พระพุทธศาสนา ในโรงเรียนหนองม่วงวิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้ คือ นำไปใช้ กับบุคลิกภาพ และทักษะเพราะการพัฒนา บุคลิกทางกายและให้มี ความชำนาญในแต่ละ ด้านสมาธิ นำมาใช้กับ เจตคติ เพราะต้องให้ บุคลากรมุ่งมั่นในการทำงานมองงานสำคัญกว่า ทุกอย่าง ปัญญา นำมาใช้กับความรู้ทางวิชาการ และความคิดสร้างสรรค์ เพราะต้องให้ เกิดความ รับรู้และจะต้องมีความคิดสร้างสรรค์ การฝึกอบรม ชั้นศีล คือฝึกกายวาจา ชั้นสมาธิ คือฝึกใจ ชั้นปัญญา คือ ฝึกองค์ความรู้ เพื่อศึกษากระบวนการ ทำงานทางกายกับวาจา และกระบวนการ การ ทำงานของจิต มีจิตสาธารณะต่อองค์กร การศึกษา เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนก็ต้องเน้นบทบาท ของบุคลากรในการปฏิบัติให้ถูกต้องทางกาย วาจา คือ ชั้นศีล การฝึกจิตให้ตั้งมั่นมีระเบียบทางการคิด คือ ชั้นสมาธิ และพิจารณา สภาพธรรมหรือ สภาพปัญหานั้น จนเกิดความรู้ถึงชั้นปัญญานั้นเอง บุคลากรในองค์กรเมื่อได้รับการศึกษาด้วยระบบ ไตรสิกขาแล้วก็จะทำให้มีทั้งความรู้ความสามารถ ความดีและความสุขในการทำงานอีกด้วย สอดคล้องกับคำกล่าวของพระธรรมปิฎก (ป.อ.ป ยุตโต) ว่าการดำเนินชีวิตของเยาวชนในแต่ละวัน เยาวชนต้องเผชิญกับสิ่งแวดล้อมที่ยั่วยุให้เกิด ความโลภ ความโกรธ และความหลงจึงจำเป็นต้องต่อสู้กับกิเลสตัณหา ซึ่งเกิดจากความไม่รู้ เพื่อให้ได้มาซึ่ง สุขเวทนา และหลีกเลี่ยงทุกขเวทนา พลังที่จะต่อสู้กับกิเลสตัณหาได้ คือ พลังสติและ พลังปัญญา ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการฝึกหัดอบรมด้วย

หลักธรรมอย่างเป็นขั้นตอน ต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ จนสามารถ ยกย่องจิตใจขึ้นสูงเหนือกิเลส ตัณหาได้ จึงจะได้ชื่อว่าเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เราจะเห็นได้หลักพระพุทธศาสนาจะเน้นถึงการ ยอมรับศักยภาพของมนุษย์ พระพุทธองค์ทรงเน้น ให้เห็นถึงความสำคัญ ในการพัฒนาชีวิตให้ก้าวไป สู่เป้าหมายที่ดี ซึ่งพระพุทธศาสนาเห็นว่า หลักการ พัฒนาชีวิตมนุษย์จะพัฒนาด้วยหลักไตรสิกขา ในด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้าน ปัญญา(ปัญญา) (Phradhammapitaka (P.A. Payutto), 1994 : 234)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาทุกระดับควรมี นโยบายจัดอบรม ด้านคุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนนิสิต นักศึกษาทุกระดับชั้น โดยการนำเด็ก เข้าอบรมค่ายอบรมคุณธรรมที่สถานปฏิบัติธรรม

1.2 สถานศึกษาควรจัดกิจกรรม อบรมในสถานศึกษา โดยนิมนต์พระสงฆ์ หรือเชิญ วิทยากรที่มีความรู้ด้านหลักธรรมะในพระพุทธ ศาสนามาให้การอบรมอย่างสม่ำเสมอ

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

2.1 จากการวิจัยครั้งนี้ สามารถ ทำให้นักเรียนเกิดการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับ เปลี่ยนพฤติกรรม และการปฏิบัติตนให้รอดพ้น จากปัญหาสังคมได้สูงขึ้น ซึ่งทักษะชีวิตที่สำคัญ ที่ใช้ในงานวิจัย ได้แก่การตระหนักรู้และเห็นคุณค่า ในตนเองและผู้อื่นการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และ แก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์

และความเครียดและการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่น แม้ทักษะอื่นๆ จะไม่ได้ปรากฏให้เห็นเด่นชัดนักแต่ก็มีสอดแทรกอยู่บ้าง ฉะนั้นการที่นักเรียนจะได้ฝึกทักษะใดนั้นขึ้นอยู่กับครูผู้สอนจะเห็นสมควรกับความจำเป็น และความเหมาะสมของเนื้อหาหรือสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น

2.2 การดำเนินกิจกรรมบูรณาการหลักธรรมในการพัฒนาทักษะชีวิต ในกิจกรรมเพื่อนที่ปรึกษา กิจกรรมการดูแลช่วยเหลือนักเรียน กิจกรรมบูรณาการใน 8 กลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต และกิจกรรมการจัดค่ายพัฒนาทักษะชีวิตแต่ละครั้ง ควรเน้นการจัดกิจกรรมสัมพันธ์ในลักษณะของเกม ดนตรี หรือนั่งสมาธิ เป็นต้น ก่อนเข้าสู่กิจกรรม เพื่อดึงความสนใจและต้องการร่วมกิจกรรมของนักเรียน และควรมีการติดตามผลการใช้กิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิตภายหลังการใช้ชุดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต โดยสังเกตจากพฤติกรรมการแสดงออกของนักเรียนว่าได้ปฏิบัติตนในชีวิตประจำวันได้ถูกต้องเหมาะสม มากน้อยเพียงใด

2.3 การนำชุดกิจกรรมนี้ไปใช้ครูผู้สอนควรมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเนื้อหาการบูรณาการหลักธรรมในพระพุทธศาสนาเข้ากับการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้อื่นที่ถูกต้อง มีการเตรียมตัวให้พร้อมโดยศึกษาการใช้ชุดกิจกรรมให้เข้าใจก่อน ศึกษากิจกรรมในชุดกิจกรรมที่จะทำการสอนให้เข้าใจก่อนทำการสอน เตรียมสื่อ และอุปกรณ์ให้พร้อมก่อนที่จะทำการสอน ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ต้องดำเนินเป็นไปตามลำดับขั้นตอนผู้สอนต้องจัดกิจกรรมด้วยความมั่นใจ

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษากลุ่มนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่มีการรับรู้ได้เร็ว และมีการเปลี่ยนแปลงทางพัฒนาการตลอดเวลา ในครั้งต่อไปจึงควรทำการวิจัยในระดับประถมศึกษา หรืออุดมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะชีวิตได้ครอบคลุมทุกๆ กลุ่มวัย

3.2 ควรศึกษาเปรียบเทียบแนวการจัดกิจกรรมพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนในศาสนาอื่นๆ เช่น ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม และศาสนาฮินดู กับพระพุทธศาสนาว่า มีวิธีการที่เหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร

References

- Phradhammapitaka (P.A. Payutto). (1994). *Sustainable Development*. Bangkok : Buddhadhamma Foundation.
- Takawicharna, S. (2007). *Buddhist Human Resources Development. The Degree of Doctor of Philosophy (Public Administration)*. Graduate School : Ramkhamhaeng University.

